SKLEPNI PREDLOGI GENERALNE PRAVOBRANILKE ELEANOR SHARPSTON, predstavljeni 14. oktobra 2010[1]

1. Po prvi svetovni vojni sta Avstrija in Nemčija postali republiki in odpravili plemstvo ter vse z njim povezane privilegije in nazive. Na podlagi avstrijskega ustavnega prava je od takrat avstrijskim državljanom prepovedana uporaba plemiškega naziva, ta prepoved pa se nanaša na uporabo oznak, kot sta „von“ ali „zu“, v okviru priimka. V Nemčiji je bil pristop drugačen; čeprav jih kot takih ni bilo mogoče več uporabljati, so obstoječe nazive vključili v družinski priimek, ki se prenaša na vse otroke, spreminja pa se le glede na spol otroka, kadar ima naziv moško in žensko obliko – na primer Fürst (knez) in Fürstin (kneginja).

2. Ta zadeva se nanaša na avstrijsko državljanko, ki jo je v Nemčiji kot odraslo osebo posvojil nemški državljan[2], čigar priimek je vključeval tak nekdanji plemiški naziv. Pozneje je bil isti priimek v ženski obliki zanjo vpisan v rojstne matične knjige[3] v Avstriji. Njen ugovor na upravni sklep, sprejet kakih 15 let pozneje, da se ta vpis popravi z odstranitvijo elementov priimka, ki označujejo plemstvo, zdaj obravnava Verwaltungsgerichtshof (upravno sodišče). Ob sklicevanju na sodbo v zadevi Grunkin in Paul[4] želi to sodišče izvedeti, ali je avstrijska zakonodaja združljiva s členom 18 ES (postal člen 21 PDEU) o pravici prostega gibanja in prebivanja državljanov Unije. Upoštevne so lahko tudi druge določbe Pogodbe.

1 – Jezik izvirnika: angleščina.

2 – Ni sporno, da posvojitev ni vplivala na njeno avstrijsko državljanstvo.

3 – Nanaša se le na angleško različico.

4 – Sodba z dne 14. oktobra 2008 (C-353/06, ZOdl., str. I-7639).

Pravni okvir

Evropska konvencija o človekovih pravicah[5]

3. Člen 8 Konvencije se glasi:

„1. Vsakdo ima pravico do spoštovanja [svojega] zasebnega in družinskega življenja, doma in dopisovanja.

2. Javna oblast se ne sme vmešavati v izvrševanje te pravice, razen če je to določeno z zakonom in nujno v demokratični družbi zaradi državne varnosti, javne varnosti ali ekonomske blaginje države, zato da se prepreči nered ali kaznivo dejanje, da se zavaruje zdravje ali morala ali da se zavarujejo pravice in svoboščine drugih ljudi."

4. V več zadevah, zlasti v zadevah Burghartz in Stjerna[6], je Evropsko sodišče za človekove pravice razsodilo, da se člen 8 Konvencije sicer izrecno ne nanaša na imena, vendar pa posameznikovo ime zadeva njegovo zasebno in družinsko življenje, saj je sredstvo za osebno identifikacijo in povezavo z družino. Poudarilo je tudi pomen vidika nacionalnih jezikov na področju osebnih imen in sprejelo, da je uvajanje jezikovnih pravil, ki izhajajo iz državne politike, lahko upravičeno.[7]

Pravo Evropske unije

5. Prvi odstavek člena 12 ES (postal člen 18 PDEU) določa:

„Kjer se uporablja ta pogodba [[…] uporablja-ta pogodbi[8]] in ne da bi to vplivalo na njene posebne določbe [[…] in brez poseganja v njune posebne določbe], je prepovedana vsakršna diskriminacija glede na državljanstvo."

5 – Podpisana v Rimu 4. novembra 1950, ratificirale pa so jo vse države članice Evropske unije.

6 – Sodbi z dne 22. februarja 1994 v zadevi Burghartz proti Švici (Series A št. 280-B, str. 28, točka 24) in z dne 25. novembra 1994 v zadevi Stjerna proti Finski (Series A št. 299-A, str. 60, točka 37).

7 – Sodba z dne 11. septembra 2007 v zadevi Bulgakov proti Ukrajini (pritožba št. 59894/00, točka 43 in navedena sodna praksa).

8 – Pogodba ES je navedena v različici, veljavni ob vložitvi predložitvenega sklepa. Besedilo v oglatih oklepajih navaja spremembe, uvedene z Lizbonsko pogodbo in vključene v Pogodbo o delovanju Evropske Unije (PDEU).

6. Člen 17 ES (postal člen 20 PDEU) določa:

„1. S to pogodbo [S Pogodbama] se uvede državljanstvo Unije. Državljani Unije so vse osebe z državljanstvom ene od držav članic. Državljanstvo Unije dopolnjuje in ne nadomešča nacionalnega državljanstva [[…] se doda nacionalnemu državljanstvu in ga ne nadomesti].

2. Za državljane Unije veljajo pravice in dolžnosti po tej pogodbi [Državljani Unije imajo pravice in dolžnosti, določene v Pogodbah. Med drugim imajo:

(a) pravico do prostega gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic;

[…]]“

7. V skladu s členom 18(1) ES (postal člen 21(1) PDEU):

„Vsak državljan Unije ima pravico prostega gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic ob upoštevanju omejitev in pogojev, določenih s to pogodbo [[…] s Pogodbama] in ukrepi, ki so bili sprejeti za njeno [[…] njuno] uveljavitev.“

8. Člen 43 ES (postal člen 49 PDEU) in člen 49 ES (postal člen 56 PDEU) določata, da se prepovejo „omejitve glede pravice do ustanavljanja za državljane ene države članice na ozemlju druge države članice“ oziroma „omejitve svobode opravljanja storitev v Skupnosti [Uniji] […] za državljane držav članic, ki imajo sedež v eni od držav Skupnosti [držav članic], vendar ne v državi osebe, ki so ji storitve namenjene“.

9. Člen 7 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah[9] določa:

„Vsakdo ima pravico do spoštovanja svojega zasebnega in družinskega življenja, stanovanja ter komunikacij.“

10. V pojasnilu k temu členu[10] je navedeno, da zagotovljene pravice ustrezajo pravicam iz člena 8 Evropske konvencije o človekovih pravicah in da so omejitve teh, ki jih je mogoče legitimno uvesti, enake omejitvam, ki jih dovoljuje člen 8(2) te konvencije.

9 – Razglašena v Nici 7. decembra 2000 (UL 2000, C 364, str. 1). Evropski parlament je dopolnjeno različico potrdil 29. novembra 2007, po umiku sklicevanj na Evropsko ustavo (UL 2007, C 303, str. 1); najnovejša – polizbonska – prečiščena različica je objavljena v UL 2010, C 83, str. 389.

10 – UL 2007, C 303, str. 17, str. 20.

11. Sodišče je v sodbah Konstantinidis[11], García Avello[12] ter Grunkin in Paul[13] že imelo priložnost, da odloči o vprašanjih, ki zadevajo neskladja med priimki, danimi isti osebi v rojstnih matičnih knjigah različnih držav članic. Glavne vidike te sodne prakse je mogoče povzeti tako.[14]

12. Predpisi, ki urejajo priimek osebe, trenutno spadajo v pristojnost držav članic. Pri izvajanju te pristojnosti morajo države članice vseeno upoštevati pravo Evropske unije (v nadaljevanju: EU), razen kadar gre za notranji položaj, ki ni povezan s tem pravom. Povezava obstaja, kadar državljani ene države članice zakonito prebivajo v drugi državi članici. V tem primeru se lahko v zvezi z državo članico svojega državljanstva načeloma sklicujejo na pravice, ki jim jih zagotavlja Pogodba, kot so pravica do nediskriminacije glede na državljanstvo, pravica do prostega gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic in pravica do svobodnega ustanavljanja.

13. Razlike v priimkih lahko povzročijo velike neprijetnosti na poklicni in zasebni ravni. V eni državi članici lahko nastanejo težave pri pravnih učinkih diplom ali dokumentov, izdanih s priimkom, priznanim v drugi državi članici. Številne vsakodnevne aktivnosti, tako na javnem kot zasebnem področju, zahtevajo dokazilo o identiteti, ki ga pogosto zagotavlja potni list. Če je v potnem listu, ki ga izda država članica državljanstva, navedeno ime, ki se razlikuje od tistega, navedenega v rojstnem listu, izdanem v drugi državi članici, če priimek, uporabljen v posebnem položaju, ne ustreza priimku na dokumentu, predloženem kot dokazilo o identiteti osebe, ali če priimek na dveh dokumentih, predloženih skupaj, ni enak, obstaja možnost, da se pojavijo dvomi glede identitete osebe, pristnosti predloženih dokumentov ali verodostojnosti njihove vsebine in sumi o lažnih navedbah.

14. Oviro za prosto gibanje, ki izhaja iz take velike neprijetnosti, je mogoče upravičiti le, če temelji na objektivnih razlogih in je sorazmerna z legitimnim zasledovanim ciljem. Razlogi upravne prikladnosti v ta namen ne morejo zadoščati. Zadoščajo pa lahko posebni razlogi javnega reda.

Avstrijsko pravo

15. Zakon o odpravi plemstva[15], ki ima v skladu s členom 149(1) zveznega ustavnega

11 – Sodba z dne 30. marca 1993 (C-168/91, Recueil, str. I-1191).

12 – Sodba z dne 2. oktobra 2003(C-148/02, Recueil, str. I-11613).

13 – Navedena zgoraj v opombi 4.

14 – Povzetek izhaja iz sodbe *Grunkin in Paul*, točke od 16 do 18, od 23 do 28, 29, 36 in 38.

15 – Gesetz vom 3. April 1919 über die Aufhebung des Adels, der weltlichen Ritter- und Damenorden und gewisser Titel und Würden (Adelsaufhebungsgesetz).

zakona[16] ustavni status, je leta 1919 odpravil plemstvo, red posvetnih vitezov in dam ter določene nazive in range in prepovedal uporabo ustreznih oznak. V skladu s členom 1 izvedbenih določb, ki so jih sprejeli pristojni ministri[17], odprava zadeva vse avstrijske državljane, ne glede na to, kje so bili pridobljeni zadevni privilegiji. Člen 2 določa, da prepoved med drugim vključuje pravico do uporabe elementa „von“ kot dela imena in pravico do uporabe katerega koli plemiškega naziva, kot so „Ritter“ (vitez), „Freiherr“ (baron), „Graf“ (grof), „Fürst“ (knez), „Herzog“ (vojvoda) ali drugih ustreznih avstrijskih ali tujih opisov statusa. Člen 5 predvideva različne kazni za kršenje te prepovedi.

16. V skladu z informacijami, ki jih je posredovala avstrijska vlada, so to prepoved sodišča uporabljala z nekaterimi prilagoditvami za osebe, ki so uporabljale nemške priimke, vključno z nekdanjimi nemškimi plemiškimi nazivi. Če je nemški državljan, ki je tak priimek uporabljal, pridobil avstrijsko državljanstvo, tega imena ni bilo mogoče razlagati v smislu, da vključuje plemiški naziv in ga ni bilo mogoče spremeniti. Poleg tega je bila Avstrijka, ki je tak priimek pridobila s poroko z nemškim državljanom, upravičena uporabljati tako ime v celoti; uporabljati pa mora popolnoma enak priimek kot njen mož in ne ženske oblike imena.[18]

17. V skladu s členom 9(1) zveznega zakona o mednarodnem zasebnem pravu[19] osebni status fizičnih oseb določa pravo države njihovega državljanstva. V skladu s členom 13(1) se uporaba imena osebe določi glede na njeno osebno stanje, ne glede na to, na kakšni podlagi je bilo ime pridobljeno. Člen 26 določa, da se pogoji za posvojitev presojajo v skladu s pravom, ki ureja osebni status posameznega posvojitelja in otroka, njeni „učinki“ v primeru enega posvojitelja pa v skladu s pravom, ki ureja osebni status tega posvojitelja.

18. V skladu s trditvami avstrijske vlade v tej zadevi in z akademskimi avtorji, navedenimi v njih, se tako urejeni „učinki“, nanašajo le družinskopravne učinke in ne na določitev imena posvojenca (kar še naprej ureja

16 – Bundes-Verfassungsgesetz (B-VG).

17 – Vollzugsanweisung des Staatsamtes für Inneres und Unterricht und des Staatsamtes für Justiz, im Einvernehmen mit den beteiligten Staatsämtern vom 18. April 1919, über die Aufhebung des Adels und gewisser Titel und Würden.

18 – Glej točko 1 zgoraj ter točki 21 in 27 spodaj.

19 – Bundesgesetz vom 15. Juni 1978 über das internationale Privatrecht (IPR-Gesetz).

člen 13(1)). Toda v skladu s poročilom, ki ga je pripravila Mednarodna komisija za osebni status (CIEC) marca 2000[20], ko je bila Avstrija članica te organizacije, je Avstrija v odgovor na vprašanje „Kateri zakon velja za določitev imena posvojenca?“, navedla: „Ime (sprememba imena) posvojenca je eden od učinkov posvojitve, določa pa se v skladu z nacionalnim pravom posvojitelja ali posvojiteljev. Če sta posvojitelja zakonca z različnim državljanstvom, velja njuno skupno nacionalno pravo, če pa tega ni, velja njuno prejšnje skupno nacionalno pravo, če je še vedno nacionalno pravo enega od posvojiteljev. Prej je veljalo pravo običajnega prebivališča.“

Nemško pravo

19. Člen 183(1) v povezavi s členom 182(2) avstrijskega civilnega zakonika[21] določa, da kadar otroka posvoji ena oseba, ta otrok prevzame priimek posvojitelja, če so pravne vezi s staršem drugega spola ugasnile.

21. S členom 109 weimarske ustave[23] so bili med drugim odpravljeni vsi privilegiji, ki so temeljili na rojstvu ali statusu, in določeno je bilo, da oznake plemiškega stanu veljajo le kot del priimka. V skladu s členom 123(1) trenutno veljavnega ustavnega zakona[24] ta določba še vedno velja. Čeprav v okviru tega postopka ni bila navedena nobena zakonska določba, ni sporno, da se priimek, ki vključuje nekdanjo plemiško oznako, v skladu z nemško zakonodajo še naprej spreminja glede na spol imetnika, če je to veljalo za prejšnjo plemiško oznako.

20. V členu 15(1) zakona o osebnem statusu[22] se zahteva, naj se vpis popravi, če ni bil pravilen, ko je bil opravljen.

22. V skladu s členom 10(1) zakona o uvedbi civilnega zakonika[25] imena oseb ureja zakon

20 – „Loi applicable à la détermination du nom“, available on http://www.ciec1.org/Documentation/LoiApplicablealaDeterminationduNom.pdf.

21 – Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch (ABGB).

22 – Bundesgesetz vom 19. Jänner 1983 über die Regelung der Personenstandsangelegenheiten einschließlich des Matrikenwesens (Personenstandsgesetz – PStG).

23 – Verfassung des Deutschen Reichs vom 11. August 1919 (VDR).

24 – Grundgesetz (GG).

25 – Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuche (EGBGB).

države državljanstva teh oseb. Člen 22(1) in (2) tega zakona določa, da posvojitev in njene učinke na pravna razmerja med zadevnimi osebami na področju družinskega prava ureja pravo države, katere državljan je posvojitelj.

23. V zgoraj navedenem poročilu CIEC[26] je navedeno, da je bil leta 2000 odgovor Nemčije na vprašanje „Katero pravo se uporablja pri določitvi imena posvojenca?“ ta: „Ime posvojenca je odvisno od veljavnega zakona v njegovi državi izvora. Nemška zakonodaja o imenih se tako uporablja, kadar tujega otroka posvoji Nemec in s tem ta otrok postane nemški državljan. Če nemškega otroka posvoji tuji državljan, se status otrokovega imena spremeni le, če je ob posvojitvi izgubil nemško državljanstvo.“[27]

24. Člen 1757(1) civilnega zakonika[28] v povezavi s členom 1767(2) istega zakonika določa, da posvojenci, vključno s polnoletnimi, dobijo priimek posvojitelja kot „rojstno ime“.

Dejstva, postopek in vprašanje za predhodno odločanje

25. Tožeča stranka v postopku v glavni stvari (v nadaljevanju: tožeča stranka) je avstrijska državljanka, rojena leta 1944 na Dunaju kot Ilonka Kerekes. Oktobra 1991, ko je bila njena posvojitev v skladu z nemškim pravom, ki jo je na podlagi notarskega akta izvedel nemški državljan, Lothar Fürst von Sayn-Wittgenstein, potrjena s sklepom Kreisgericht (okrožno sodišče) Worbis (Nemčija) kot skrbstvenega organa, je bil njen priimek vpisan kot „Havel, rojena Kerekes“. Ko je želela registrirati novo identiteto pri organih na Dunaju, so ti organi januarja 1992 zaprosili Kreisgericht Worbis za dodatne informacije. To sodišče je nato izdalo dopolnilni sklep, v katerem je bilo navedeno, da je ob posvojitvi njen rojstni priimek postal „Fürstin von Sayn-Wittgenstein“, ženska oblika priimka njenega posvojitelja. Dunajske oblasti so nato 27. februarja 1992 tožeči stranki izdale rojstni list na ime Ilonka

26 – Točka 18 in opomba 20 zgoraj.

27 – Očitno protislovje med prvima stavkoma temelji na zavajajoči uporabi izraza „država izvora“, ki naj bi pomenil „državo (dokončnega) državljanstva“, z upoštevanjem dejstva, da lahko posvojitev včasih povzroči spremembo državljanstva. Poročilo CIEC je na voljo le v francoščini, zato ni mogoče ugotoviti, kakšne izraze so nemški organi dejansko uporabljali v odgovoru na vprašalnik.

28 – Bürgerliches Gesetzbuch (BGB).

Fürstin von Sayn-Wittgenstein. Ni sporno, da posvojitev ni vplivala na njeno državljanstvo.

26. Na obravnavi je bilo navedeno, da je tožeča stranka dejavna na trgu nepremičnin višjega cenovnega razreda; pod imenom Ilonka Fürstin von Sayn-Wittgenstein se ukvarja zlasti s prodajo gradov in dvorcev. Sklepati je mogoče, da od svoje posvojitve živi in opravlja poslovno dejavnost predvsem v Nemčiji (izvaja pa tudi nekaj čezmejne dejavnosti), da ji je bilo izdano nemško vozniško dovoljenje na ime Ilonka Fürstin von Sayn-Wittgenstein in da je pod tem imenom registrirala družbo v Nemčiji. Poleg tega je bil njen avstrijski potni list podaljšan vsaj enkrat (leta 2001), avstrijski konzularni organi v Nemčiji pa so izdali potrdilo o državljanstvu, vse na ime Ilonka Fürstin von Sayn-Wittgenstein.

27. Avstrijsko Verfassungsgerichtshof (ustavno sodišče) je 27. novembra 2003 izreklo sodbo v zadevi, katere okoliščine so bile podobne okoliščinam tožeče stranke. Razsodilo je, da zakon o odpravi plemstva onemogoča, da bi avstrijski državljan pridobil priimek, sestavljen iz nekdanjega plemiškega naziva, če bi ga posvojil nemški državljan.[29] Ta sodba je potrdila tudi prejšnjo sodno prakso, v skladu s katero avstrijsko pravo, v nasprotju z nemškim, ne dopušča, da bi se priimki tvorili v skladu z različnimi pravili za moške in ženske.

28. Nekaj časa po tej sodbi so registracijski organi na Dunaju ugotovili, da rojstni list tožeče stranke ni pravilen. 5. aprila 2007 so jo obvestili, da nameravajo v rojstni matični knjigi njen priimek popraviti v „Sayn-Wittgenstein“. Kljub njenim ugovorom so 24. avgusta 2007 potrdili svoje stališče. Ker je bila njena upravna pritožba zoper to odločbo zavrnjena, tožeča stranka zdaj prosi Verwaltungsgerichtshof, naj odločbo razveljavi.

29. Tožeča stranka se pred tem sodiščem sklicuje zlasti na svoje pravice do prostega gibanja in svobode opravljanja storitev, kar zagotavljata pogodbi EU. Po njenem mnenju bi zahteva, naj uporablja različne priimke v različnih državah članicah, pomenila poseg v te pravice. Trdi tudi, da bi sprememba priimka po 15 letih pomenila vmešavanje v njeno zasebno življenje, kot ga varuje člen 8 Evropske konvencije o človekovih pravicah.

30. Toženi organ zlasti trdi, da se od tožeče stranke ne zahteva uporaba različnih imen, ampak le odstranitev naziva „Fürstin von“ iz priimka „Sayn-Wittgenstein“, ki ne bi bil

29 – Zadeva B 557/03. Zadevni priimek je bil Prinz von Sachsen-Coburg und Gotha, Herzog zu Sachsen (v prevodu „princ Saške-Koburškega in Gothe, vojvoda Saške“).

spremenjen; da je odprava plemstva, kljub morebitnim neprijetnostim, ki bi jih imela, v Avstriji ustavno načelo izrednega pomena, ki lahko upravičí odstopanje od svobode, ki jo zagotavlja Pogodba, in da bi celo v skladu s nemškimi pravili njen priimek moral biti določen po avstrijskem pravu (kar pomeni, da glede na to, da oblika „Fürstin von Sayn-Wittgenstein“ po avstrijskem pravu ni dovoljena, njena dodelitev tožeči stranki ne bi bila pravilna tudi po nemškem pravu).

31. Ob upoštevanju sodbe tega sodišča v zadevi Grunkin in Paul je Verwaltungsgerichtshof ugotovilo, da bi oviranje prostega gibanja tožeče stranke, ki bi ga lahko povzročila sprememba njenega priimka, vseeno bilo mogoče upravičiti, kot da temelji na objektivnih razlogih in je sorazmerna z legitimnim ciljem odprave plemstva.

32. Verwaltungsgerichtshof je zato Sodišču v predhodno odločanje predložilo to vprašanje:

„Ali člen 18 ES nasprotuje zakonodaji, v skladu s katero pristojni organi države članice ne priznajo priimka (odraslega) posvojenca, ki je bil določen v drugi državi članici, če ta priimek vsebuje plemiški naziv, ki v prvi državi članici ni (ustavnopravno) dopusten?“

33. Tožeča stranka, nemška, italijanska, litovska, avstrijska in slovaška vlada ter Komisija so predložile pisna stališča. Na obravnavi 17. junija 2010 so bila v imenu tožeče stranke, nemške, češke in avstrijske vlade ter Komisije podana ustna stališča.

Presoja

34. Številne probleme, ki jih je odprlo vprašanje predložitvenega sodišča, je mogoče obravnavati preprosto, čeprav so nekateri med njimi povzročili različna mnenja v stališčih, podanih na Sodišču. Drugi problemi pa se zdijo težje rešljivi in bodo morda zahtevali dodatno ugotavljanje dejstev ali vsebine (nacionalnega) prava, preden jih bo mogoče dokončno rešiti. V zvezi s temi vprašanji si bom prizadevala analizirati upoštevna pravila prava EU, kot bi se lahko uporabljala v različnih mogočih primerih.

Uporaba prava EU

35. Glede prvega problema v stališčih, podanih Sodišču, ni bilo nobenih različnih mnenj. Ni sporno, da je tožeča stranka državljanka ene države članice ter da prebiva in je poklicno dejavna v drugi državi članici. Zato njen položaj ni čisto notranjega značaja za nobeno državo članico, obe državi članici pa morata spoštovati pravo EU pri izvajanju pristojnosti, ki jo imata glede določitve imena tožeče stranke. V tem okviru se tožeča stranka lahko pred avstrijskimi organi načeloma sklicuje na pravice in svoboščine, ki ji jih zagotavlja Pogodba kot državljanki Unije in kot gospodarskemu subjektu, državljanu ene države članice s sedežem na ozemlju druge države članice, ki opravlja storitve osebam v eni državi članici ali več teh.[30]

36. To pomeni, da mora biti nacionalno pravo države članice, čeprav je edino veljavno pravo za določitev imena enega od njenih državljanov, v skladu s pravom EU, kadar se to nacionalno pravo uporablja za spremembo ali popravek vpisa v rojstno matično knjigo, če se je zadevni državljan kot državljan Unije zanašal na ta vpis v okviru uresničevanja svoje pravice do prostega gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic.

Diskriminacija na podlagi državljanstva

37. Predložitveno sodišče ne prosi za nasvet glede vprašanja diskriminacije in pravzaprav meni, da se v okoliščinah te zadeve to vprašanje ne postavlja. Komisija je enakega mnenja, prav tako tudi vse države članice, ki so Sodišču predložile stališča.

38. Tožeča stranka pa meni, da diskriminacija na podlagi državljanstva izhaja iz avstrijskih kolizijskih pravil[31], kajti če nemški državljan posvoji drugega nemškega državljana v Avstriji, je pravo, ki velja za vse vidike posvojitve, nemško pravo, posvojenec pa lahko s tem dobi priimek, ki vsebuje elemente nekdanjega plemiškega naziva; če pa je posvojenec avstrijski državljan, se ime določi v skladu z avstrijskim pravom in priimka take vrste ni mogoče dobiti.

39. Čeprav tožeča stranka ni bila v takem položaju, ker je bila posvojena v Nemčiji, se s tako analizo ne morem strinjati. Tako kot

30 – Glej točko 12 zgoraj.

31 – Glej točko 17 zgoraj.

v zadevi Grunkin in Paul, se zadevno avstrijsko kolizijsko pravilo[32] v vseh primerih nanaša na materialno pravo državljanstva zadevne osebe. Pravilo tudi nikakor ni v nasprotju z ustreznim pravilom v nemškem pravu[33], ki se zdi vsebinsko enako. Kot sem poudarila v sklepnih predlogih v zadevi Grunkin in Paul, to pravilo razlikuje med posamezniki glede na njihovo državljanstvo, vendar ne diskriminira na podlagi državljanstva. Namen prepovedi take diskriminacije ni izbrisati razlik, ki nujno izhajajo iz dejstva, da je nekdo državljan neke države članice in ne druge, ampak izključiti nadaljnje neenako obravnavanje, ki temelji na državljanstvu. V obravnavanem primeru se vsi državljani obravnavajo v skladu s pravom svoje države članice državljanstva.

„Velika neprijetnost“

40. Sodišče je pri ugotavljanju, ali gre v podobnih zadevah za poseg v svobodo, ki jo zagotavlja Pogodba, kot merilo uporabilo stopnjo neprijetnosti, ki jo je doživela oseba zaradi različnih imen, vpisanih v uradne registre različnih držav članic. V sodbi Konstantinidis je razsodilo, da pravila o vpisu v rojstne matične knjige niso v skladu s pravico do ustanavljanja, ki jo jamči Pogodba, če njihova uporaba osebi, katere ime je bilo vpisano z drugačno pisavo, povzroči „tako stopnjo neprijetnosti, da dejansko posega v svobodo“ izvajanja te pravice. Do takih primerov pride, če uporabljena pisava spremeni izgovarjavo imena osebe in če jo to izkrivljanje izpostavi tveganju, da bi jo potencialne stranke lahko zamenjale z drugimi. Sodišče je v sodbah García Avello in Grunkin in Paul v splošnem poudarilo veliko neprijetnost, do katere lahko pride, ko mora državljan utemeljiti razliko med imeni v uradnih dokumentih, ki se nanašajo nanj in na katere se želi sklicevati.

41. Več držav članic je trdilo, da tožeča stranka ne bo doživela nobene neprijetnosti zaradi popravka svojega priimka v avstrijskih rojstnih matičnih knjigah. Ne bo ji treba uporabljati različnih priimkov v različnih državah članicah, ker bo popravljeni vpis v avstrijskih registrih odslej verodostojen v vseh okoliščinah. Prav tako pa bo osrednji identifikacijski element njenega priimka – „Sayn-Wittgenstein“ – ostal, tako da ne bo zmede glede

32 – Člen 13(1) zakona IPR-Gesetz; glej točko 17 zgoraj.

33 – Člen 10(1) EGBGB; glej točko 22 zgoraj.

njene identitete, odstranjen pa bo le neidentifikacijski dodatek „Fürstin von“.

42. V zvezi s prvim argumentom drži, da so bili otroci iz zadev García Avello ter Grunkin in Paul soočeni s tem, da bodo vse življenje nosili imena, nepreklicno vpisana v nasprotujočih si oblikah v rojstne matične knjige dveh držav članic, s katerima so od rojstva imeli tesno povezavo. V nasprotju s tem se zdi, da je ime tožeče stranke v tej zadevi vpisano le v rojstne matične knjige v Avstriji in da ji le avstrijski organi lahko izdajo uradne dokumente, kot so potni listi ali potrdila o državljanstvu, tako da morebitna sprememba vpisa njenega imena v njih ne bi povzročila nobenega navzkrižja z registri, ki jih vodi druga država članica, ali uradnimi dokumenti, ki jih ta izdaja.

43. Pristojno nacionalno sodišče bo pred končno odločitvijo verjetno moralo podrobneje preučiti dejansko stanje. Nemška vlada je izjavila, da ni seznanjena z nobenim vpisom v zvezi s tožečo stranko v nemških rojstnih matičnih knjigah, njen pooblaščenec pa je na obravnavi izjavil, da „misli“, da se je v Nemčiji poročila in ločila. Če to drži, lahko obstaja navzkrižje med oblikami, v katerih je njen priimek vpisan v Nemčiji in Avstriji, kar bi lahko povzročilo težave, če bi se na primer želela ponovno poročiti.

44. Ne glede na ta vidik pa se zdi verjetneje, da je bilo tožeči stranki izdano vsaj vozniško dovoljenje v Nemčiji in da ima tam registrirano podjetje, obakrat na ime Ilonka Fürstin von Sayn-Wittgenstein. Verjetno je, da se je morala pri tamkajšnjih organih registrirati kot tuja rezidentka. Verjetno je v Nemčiji vpisana v evidenco socialnega varstva za zdravstveno in pokojninsko zavarovanje. Poleg teh zapisov njenega imena v uradnih registrih je verjetno v 15 letih od prve registracije svojega priimka kot „Fürstin von Sayn-Wittgenstein“ v Avstriji do odločbe o njegovem popravku v „Sayn-Wittgenstein“ v Nemčiji odprla bančne račune in sklenila še vedno veljavne pogodbe, kot so zavarovalne police. Skratka, v državi članici je dlje časa živela pod določenim imenom, ki je pustilo številne formalne sledi na javnem in zasebnem področju. To, da mora spremeniti vse te sledi, ker ji zdaj njeni uradni osebni dokumenti dajejo drugačno ime, je težko kaj drugega kot velika neprijetnost. Čeprav bo sprememba, ko bo izvedena, odpravila vsa prihodnja odstopanja, bo tožeča stranka v prihodnosti verjetno imela ali pa bo morala

predložiti dokumente, izdane ali sestavljene pred spremembo, na katerih bo naveden drugačen priimek, kot je tisti na njenih (novih) osebnih dokumentih.

45. Strinjam se, da lahko do sprememb priimka pride v različnih fazah življenja neke osebe (zlasti ženske) zaradi poroke in ločitve. Tožeča stranka v tej zadevi je v preteklosti imela priimka „Kerekes“ in „Havel“ in je morda doživela (in bo morda še doživljala) neprijetnosti, kot sem jih opisala zaradi sprememb priimka iz „Kerekes“ v „Havel“ in iz „Havel“ v „Fürstin von Sayn-Wittgenstein“. Toda poleg tega, da sta poroka in ločitev običajno načrtovana koraka, je sprememba priimka ob poroki s pravnega vidika stvar svobodne izbire za zadevni stranki v veliki večini pravnih sistemov v EU.[34] Družbeni pritiski lahko seveda omejijo svobodo izbire, toda družbeni pritiski ne spadajo na področje prava EU ali nacionalnega prava. Če oseba doživi neprijetnosti zaradi zakonsko svobodne izbire (zlasti kadar gre za družbeno sprejemljivo in celo pričakovano spremembo priimka) je ena stvar, nekaj popolnoma drugega pa je, če ji neprijetnosti povzroči zakon (zlasti če bi ga bilo mogoče dojemati, kot da popravlja nepravilnost, ki jo je zagrešila zadevna oseba).

46. Pomembnejši vidik je morda poklicna dejavnost tožeče stranke. Ne glede na razloge, zaradi katerih si je prizadevala za posvojitev, na podlagi katere bi dobila priimek „Fürstin von Sayn-Wittgenstein“, se zdi zelo verjetno, da posedovanje takega priimka, ki kaže na knežje poreklo, pomeni precejšnjo prednost v njeni poklicni dejavnosti (za namene katere je uveljavila svojo pravico do ustanavljanja in očitno še naprej uveljavlja pravico opravljanja storitev v različnih državah članicah) posrednice v nepremičninskih poslih, ki se nanašajo na gradove in dvorce.[35]

34 – Glej „Facilitating Life Events, Part I: Country Reports“ končnega poročila, ki so ga za Evropsko komisijo oktobra 2008 pripravili Freyhold, Vial & Partner Consultants, o primerjalni študiji zakonodaje držav članic v zvezi z osebnimi statusi, s praktičnimi težavami, ki jih imajo državljani, ki želijo uresničevati svoje pravice v okviru evropskega pravosodnega območja v civilnih zadevah, ter z možnostmi, ki so na voljo za reševanje teh težav in za lajšanje življenja državljanov. V skladu s tem poročilom sta edini izjemi od svobodne odločitve poročene ženske, da ohrani svoj priimek, Italija, v kateri mora žena svojemu priimku dodati moževega, in turška skupnost na Cipru, v kateri mora žena prevzeti mož priimek. Poleg tega več držav članic prepoveduje uporabo priimka nekdanjega moža, razen iz utemeljenih razlogov.

35 – Čeprav so okoliščine zadeve dokaj drugačne, opozarjam, da je Sodišče v eni od svojih pogosto navajanih sodb o prostem gibanju (sodba z dne 31. marca 1993 v zadevi Kraus, C-19/92, Recueil, str. I-1663 – sodba, izrečena dan po izreku sodbe Konstantinidis), močno poudarilo to, da je posedovanje spornega akademskega naziva pomenilo prednost pri vstopu v poklic in uspešnosti v njem (glej točko 18 in naslednje).

47. Zastopnik nemške vlade je na obravnavi izjavil, da mora tožeča stranka iz uradnih razlogov nositi priimek, določen v skladu s pravom njenega državljanstva, vendar ne bi bilo nezakonito, če bi ime „Fürstin von Sayn-Wittgenstein“ uporabljala v vsakdanjem življenju. Tudi če bi lahko še naprej uporablja to ime v svojo poslovno korist, pa se mi zdi, da verjetno obstaja bistvena razlika med uporabo njenega uradno priznanega imena in le psevdonima ali trgovskega imena, zaradi česar bi jo lahko imeli za sleparko.

48. Kar zadeva drugi argument glede stopnje neprijetnosti, me preseneča pristop nekaterih držav članic, zlasti ker se zdi, da ga je navedla nemška vlada na obravnavi.[36] Če je v skladu z nemškim pravom „Fürstin von Sayn-Wittgenstein“ popoln priimek, ki ne vsebuje plemiškega naziva ali oznake, in če ga je zato mogoče primerjati s priimkom, kot je „Fürstmann“ ali „Vonwald“ (oba je mogoče najti v nemških in avstrijskih telefonskih imenikih), kako je potem mogoče trditi, da je en del (Sayn-Wittgenstein) osrednji, identifikacijski element imena, drugi (Fürstin von) pa je samo neidentifikacijski dodatek? Če bi bil element „Fürstin von“ dejansko pravi plemiški naziv in ne bi bil del priimka, bi bila analiza drugačna, vendar pa to ni podlaga, na kateri je bilo posredovano vprašanje za predhodno odločanje.

49. Če je priimek „Fürstin von Sayn-Wittgenstein“ sestavljeni priimek, menim, da se razlikuje od priimka „Sayn-Wittgenstein“ (tako kot se priimek „Baron-Cohen“ razlikuje od priimka „Cohen“) ter da zmeda in neprijetnosti verjetno izhajajo iz razlike med obema priimkoma, ki se uporabljata za isto osebo. Poleg tega, kot je na obravnavi poudarila Komisija, lahko nemško govoreče osebe ime „Fürstin von Sayn-Wittgenstein“ razlagajo na en način, osebe, ki nemščine ne poznajo, pa na drugačnega. Francosko govoreča oseba bi lahko na primer „Fürstin“ v imenu štela za ekvivalent „Giscard“ v imenu „Giscard d'Estaing“, v katerem se „Giscard“ običajno šteje za glavni element, nekdo, ki pozna samo kitajščino, pa imena sploh ne bi mogel analizirati, podobno kot večina Evropejcev ne bi mogla ugotoviti, ali kitajsko ime, sestavljeno iz več elementov,

36 – Nemška vlada pa je v pisnem odgovoru na vprašanje, ki ga je postavilo Sodišče, navedla, da so elementi „Fürstin von“ in „Sayn-Wittgenstein“ enakovredni v celotnem priimku.

vsebuje morebiten častен naziv in ali je ta komponenta naziv ali osebno ime.

50. Zato menim, da je stopnja neprijetnosti, ki jo lahko zaradi popravka priimka doživi nekdo v položaju tožeče stranke, primerljiva s tisto, na katero se je sklicevalo Sodišče v sodbah Konstantinidis, García Avello ter Grunkin in Paul.

52. Nemška in avstrijska vlada sta poudarili zlasti tisto, kar po njunem mnenju pomeni precejšnjo razliko med položajem v tej zadevi in položajem v zadevah García Avello ter Grunkin in Paul. Te zadeve (kakor v določenem smislu tudi zadeva Konstantinidis) so se nanašale na zavrnitev, v eni državi članici, priznanja imena v obliki, ki so ga ustrezno vpisali v matične knjige registracijski organi druge države članice pri izvajanju zakonske pristojnosti. V obravnavani zadevi pa se nasprotno zdi, da Kreisgericht Worbis niti v skladu z nemškim niti avstrijskim pravom ni bilo pristojno določiti priimka tožeče stranke tako, kot ga je določilo, ker priimek, ki ga določilo, na podlagi avstrijskega prava, ki je bilo materialno pravo, ki ga določajo nemška in avstrijska kolizijska pravila, ni bil dovoljen iz dveh razlogov (vključitev nekdanjega plemiškega naziva z oznako „von“ in uporaba ženske oblike). Zato vpis, popravljen v Avstriji, ne zadeva priimka, zakonito dodeljenega v drugi državi članici, ampak se nanaša na priimek, ki ga je naprej pomotoma dodelilo Kreisgericht Worbis in nato avstrijski registracijski organi.

Analiza pravnih posledic spremembe imena

51. Čeprav so morebitne pravne posledice, ki izhajajo iz dopolnilnega sklepa Kreisgericht Worbis, ki je odločilo, da je nov rojstni priimek tožeče stranke „Fürstin von Sayn-Wittgenstein“, stvar nemškega in/ali avstrijskega prava in jih to sodišče ne more ugotavljati, na vprašanje Verwaltungsgerichtshof ni mogoče ustrezno odgovoriti brez sklicevanja na te posledice. Zato je treba preizkusiti, kakšne bi lahko bile.

53. Kot sem omenila, ni stvar Sodišča, da poskuša ugotoviti vsebino nacionalnih zakonov držav članic. Vendar pa ugotavljam, da stališče, ki sem ga pravkar predstavila in

ga zagovarjata nemška in avstrijska vlada, ni tako jasno izraženo v predložitvenem sklepu in da bi lahko nekateri elementi nakazovali, da ne gre za celovito in natančno predstavitev. Odgovor avstrijskih organov na vprašalnik CIEC marca 2000[37] nakazuje, da je bilo takrat po njihovem mnenju na podlagi avstrijskega prava ime posvojenca treba določiti v skladu s pravom posvojiteljevega državljanstva (kar bi lahko zato, ker nemško pravo očitno odkazuje na pravo državljanstva posvojenca, povzročilo problem zavračanja (*renvoi*)). Iz nekoliko protislovne avstrijske sodne prakse, ki sem jo omenila[38], pa izhaja, da pred letom 2003 verjetno ni bilo jasno, ali lahko Avstrijec, ki ga posvoji Nemec, prevzame priimek slednjega (vsaj v obliki, v kateri jo nosi posvojitelj), čeprav je ta priimek vseboval elemente, prepovedane po avstrijskem pravu.

54. O teh zadevah mnenja ne podajam, razen da je za dobro opredelitev problema treba predvideti tri primere (vsi temeljijo na domnevi, da se obe zakonodaji nanašata na pravo posvojenčevega državljanstva): (i) da je priimek, naveden v dopolnilnem sklepu Kreisgericht Worbis, vedno bil zakonit po nemškem in avstrijskem pravu; (ii) da se je priimek takrat sicer štel za zakonitega, vendar je poznejša sodna praksa pokazala, da ni bilo tako, in (iii) da v skladu z nobenim od pravnih sistemov nikoli ni bil zakonit.

55. Prvi primer se nanaša na položaj, primerljiv s položajem v zadevi Grunkin in Paul. V tej zadevi se je državljan Unije, ki je imel državljanstvo le ene države članice, rodil in je od takrat prebival v drugi državi članici, v kateri je bil njegov priimek določen in registriran v skladu z njenimi zakoni. Tožeča stranka je državljanka Unije in ima državljanstvo samo ene države članice, je posvojena in od takrat prebiva v drugi državi članici, v kateri je bil njen priimek določen v skladu z njenimi zakoni. Rojstvo in posvojitev res nista isto (čeprav bi posvojitev z nekoliko domišljije bilo mogoče opisati kot ponovno rojstvo v novo družino, s čisto pravnega vidika pa oba sprožata mnoge enake pravice, obveznosti in posledice) in zato priimek tožeče stranke ni bil evidentiran v nemških rojstnih matičnih knjigah (čeprav je pozneje morda bil vpisan v različne bolj ali manj uradne registre). Kljub temu se mi oba položaja zdita dovolj podobna za ugotovitev, da zaradi člena 18 ES, tako kot v zadevi Grunkin in Paul, avstrijske oblasti

37 – Glej točko 18 zgoraj.
38 – Glej točki 16 in 27 zgoraj.

v tem primeru ne morejo zavrniti priznanja priimka, določenega v Nemčiji, razen če njihova zavrnitev ne temelji na objektivnih razlogih in je sorazmerna z zakonitim ciljem, ki ga želijo doseči.

56. Drugi primer se nanaša na položaj, ki se razlikuje po tem, da se je določitev priimka v skladu z nemškim zakonom takrat zdela zakonita, pozneje pa se je izkazalo, da ni. Če je nemško sodišče priimek določilo in so ga avstrijski organi registrirali z iskrenim in resničnim prepričanjem, da je bil pristop pravno pravilen, in če je tožeča stranka zaprosila za to določitev in vpis v dobri veri, menim, da bi bilo treba uporabiti enak pristop kot v prvem primeru. Čeprav imajo lahko poznejše sodne odločbe, ki pojasnjujejo pravni položaj, upravičeno retroaktiven (*ex tunc*) učinek, mora biti državljanu Unije omogočeno, da se v položaju, ki spada na področje uporabe prava Unije, zanese na načelo varstva legitimnih pričakovanj, ki je temeljno načelo tega prava. Zato tudi v tem primeru člen 18 ES preprečuje, da bi avstrijski organi zavrnili priznanje priimka, določenega v Nemčiji, razen če njihova zavrnitev ne temelji na objektivnih razlogih in je sorazmerna z zakonitim ciljem, ki ga želijo doseči.

57. Tretjega primera, o katerem imata nemška in avstrijska vlada enako stališče, ni mogoče preprosto analizirati na popolnoma enak način. V tem primeru je bil zakon jasen, vendar so ga dvakrat napačno uporabili (najprej nemško sodišče in nato avstrijski uslužbenci matičnega urada) zaradi napake ali nevednosti. Pri ohranjanju položaja, ki je v nasprotju z izrecno zakonsko določbo, pa ni mogoče govoriti o legitimnih pričakovanjih. Toda dovoljeno je bilo (dovoljenje so dali avstrijski, ne nemški organi), da je nezakonito stanje trajalo 15 let, v tem obdobju pa je bilo to stanje celo potrjeno z izdajo najmanj enega potnega lista in dveh potrdil o državljanstvu. Po preteku tega obdobja je bilo jasno, da je popravek priimka tožeči stranki povzročil veliko neprijetnost. Pristojnim organom mora biti nedvomno omogočeno, da popravijo napake, ugotovljene v rojstnih matičnih knjigah. Vendar pa se zaradi poteka časa in neizogibno povzročene stopnje neprijetnosti postavijo vprašanja sorazmernosti. Popravek (v skladu z zakonom) nedvomno predstavlja poseg v zasebno življenje tožeče stranke. Ali je ta poseg mogoče upravičiti? Če bi bil položaj popolnoma notranji, bi ta poseg bilo treba presojati glede na nacionalno pravo, ob upoštevanju člena 8 Evropske konvencije o človekovih pravicah. Toda ker se nanaša na državljanko ene države članice, ki zakonito prebiva in opravlja gospodarsko dejavnost

v drugi državi članici, ga je treba oceniti tudi glede na pravo EU.

58. Zato ugotavljam, da je ne glede na analizo pravnega položaja v tej zadevi treba preučiti, ali je zadevni popravek upravičen zaradi uresničevanja zakonitega cilja in sorazmeren za dosego tega cilja.

Utemeljitev

59. Jasno je, da je odprava plemstva in vseh njegovih privilegijev in oznak zakoniti cilj novoustanovljene republike – kot je bila Avstrija leta 1919 –, ki je temeljila na enakosti vseh državljanov in se trudila, da se osvobodi ruševin monarhije, v kateri so prevladovali privilegirani razredi.

60. To ne pomeni, da je to nujni cilj, ki ga je treba brez izjeme uresničevati v vseh državah članicah. Ohranjanje, odprava ali celo ustvarjanje sistema plemstva, dednega ali ne, oziroma drugih posvetnih časti, nazivov ali privilegijev je prepuščeno posamezni državi članici, če to ni v nasprotju s pravom Unije – na primer z načeli in s pravili glede enakega obravnavanja – na področju uporabe slednjega.

61. Prav tako menim, da je legitimno, če se taka republika želi dobro zavarovati pred kakršnim koli ponovnim pojavom privilegiranih slojev, katerih odprava je bil prvoten namen, kar je mogoče legitimno zapisati kot ustavno načelo.

62. Prav tako se mi praviloma ne zdi nesorazmerno, če taka država želi zagotoviti uresničitev tega cilja tako, da svojim državljanom prepove pridobitev, posedovanje ali uporabo plemiških nazivov ali statusa oziroma oznak, na podlagi česar bi drugi domnevali, da ima zadevna oseba tak visoki položaj.

63. Prepoved te vrste pa bi bilo mogoče šteti za nesorazmerno, če bi vplivala na imena, ki bi se sicer lahko sklicevala na plemiški naziv, vendar pa iz njega dejansko ne izhajajo ali se jih kot takih ne dojema. Navedla sem že dve imeni, in sicer „Fürstmann“ in „Vonwald“, ki ju je mogoče najti v avstrijskem telefonskem imeniku. Prav tako preproste priimke, kot sta „Graf“ (ki dobesedno pomeni „grof“) in

„Herzog“ („vojvoda“), katerih izvor verjetno ni plemiški in ki se obravnavajo kot preprosti priimki, avstrijski državljani lahko uporabljajo.[39] Če je tako in če enako velja za pridobitev primerljivih imen v drugih državah (kot so „Baron“, „Lecomte“, „Leprince“ ali „King“), v tem pogledu prepoved verjetno ni nesorazmerna. V teh okoliščinah ni videti, da prepoved, omejena na pridobitev priimkov, kot je „Fürst (ali Fürstin) von Sayn-Wittgenstein“, ki jasno izhajajo iz plemiških nazivov in jih je mogoče dojemati kot take, presega, kar je potrebno za uresničitev temeljnega ustavnega cilja.

65. Po mojem mnenju bi bilo treba utemeljitev, ki temelji na temeljnem ustavnem pravilu, v tem primeru sprejeti kot veljavno, tako da bi lahko avstrijski organi načeloma zakonito zavrnili vpis zadevnega priimka v svoje rojstne matične knjige ali kateri koli uradni dokument ter zadevni osebi prepovedali njegovo uporabo v Avstriji.

64. Ali bi bilo to utemeljitev mogoče uporabiti v položaju, kot je položaj v zadevah García Avello ali Grunkin in Paul oziroma z drugimi besedami, če je priimek zakonito določen v skladu z zakonom druge države članice, s katero ima zadevna oseba posebej tesno povezavo, kot sta državljanstvo ali rojstvo in prebivanje?

66. Če pa bi to ime ostalo kot zakonit – in morda celo obvezen – priimek v drugi državi članici, s katero je imel avstrijski državljan tesne vezi, se zdi nesorazmerno zavrniti priznanje njegovega obstoja v zvezi z isto osebo. Ukrep bi bilo zato treba tako ublažiti, da bi čim bolj omilil veliko neprijetnost, ki bi jo ta oseba sicer verjetno doživela. Ena možnost bi bila, da bi avstrijski organi izdali dokument, podoben „potrdilu o različnih priimkih“, ki ga predvideva CIEC[40], s katerim bi se potrdilo, da je bila zadevna oseba, čeprav upravičena le

39 – Na primer, Stephanie Graf je avstrijska atletinja (tekačica na srednje dolge proge), ki je svojo državo zastopala na olimpijskih igrah leta 2000 in na svetovnem atletskem prvenstvu leta 2001, Andreas Herzog pa avstrijski nogometaš, ki je igral v državnem moštvu od leta 1988 do leta 2003.

40 – Konvencija CIEC št. 21 o vprašanju potrdila o različnih priimkih, podpisana v Haagu 8. septembra 1982. Avstrija ni pogodbenica te konvencije (izmed držav članic so jo ratificirale samo Španija, Francija, Italija in Nizozemska), kar pa ji ne preprečuje, da ne bi izdala dokumenta podobne vrste v korist svojih državljanov, ki so v takem položaju.

do uporabe določenega imena kot avstrijska državljanka, kljub temu zakonito vpisana pod drugim imenom v drugi državi članici.

67. Navedene ugotovitve se nanašajo na tako imenovani „normalni“ položaj, v katerem so zadeve jasne od vsega začetka. V zadevi García Avello sta bila na primer priimka otrok od začetka vpisana v različnih oblikah v rojstne matične knjige dveh držav članic (Belgije in Španije), katerih državljana sta bila; v zadevi Grunkin in Paul so nemški organi od vsega začetka dali jasno vedeti, da otrokovega priimka ne bodo vpisali v obliki, v kateri je bil vpisan na Danskem. V tej zadevi pa se mi zdi, da je treba pri ocenjevanju sorazmernosti odločitve o popravku tega priimka upoštevati tudi 15-letno obdobje, v katerem je bila tožeča stranka uradno registrirana v Avstriji in so ji bili izdani osebni dokumenti pod priimkom „Fürstin von Sayn-Wittgenstein“.

68. Končna odločitev o sorazmernosti je naloga pristojnega nacionalnega sodišča; obstaja namreč več pravnih in dejanskih vprašanj, ki jih je treba preveriti. Če bi bilo na primer ugotovljeno, da je bil leta 1992 pravni položaj tak, da bi tožeča stranka, nemško sodišče in avstrijski organi upravičeno menili, da je priimek tožeče stranke treba določiti le v skladu z nemškim pravom, se lahko popravek 15 let pozneje zares ne zdi sorazmeren. Če pa se izkaže, da je tožeča stranka ravnala v slabi veri, ko je zaprosila za vpis pod priimkom, za katerega je vedela, da do njega ni upravičena, ali pa je kakor koli zavajala katerega koli od zadevnih organov, se popravek lahko zdi pravičen in sorazmeren ukrep. Pri tej oceni je vsekakor treba upoštevati dejavnike, kot sta dolžina zadevnega obdobja ter uradna in poklicna uporaba imena „Fürstin von Sayn-Wittgenstein“ s strani tožeče stranke.

Uporaba oblike „Fürstin“

69. Zadnje vprašanje, postavljeno v okviru predstavitev stališč Sodišču, v zvezi s katerim pa obstaja le malo natančnih informacij glede veljavne zakonodaje v obeh zadevnih državah članicah in malo argumentacije glede utemeljitve, pa se nanaša na (očitne) razlike med nemškimi in avstrijskimi pravili glede možnosti razlikovanja med moškimi in ženskimi oblikami priimka.

70. Ker gre za vprašanje, ki bi lahko vplivalo na sisteme dodeljevanja priimkov v več

državah članicah (litovska vlada je odločno zagovarjala svoj sistem dodeljevanja različnih priimkov, zapisan kot ustavna vrednota, vprašanje različnih priimkov v irščini pa je bilo zastavljeno na obravnavi), o tem pa je bilo posredovanih zelo malo argumentov, menim, da zadostuje, da Sodišče ugotovi, da tako pravilo, ki očitno velja v Avstriji, ne more, *prima facie*, utemeljiti posega v državljanovo pravico do prostega gibanja in prebivanja, če ne temelji na ustavnem načelu ali drugem razlogu javnega reda.

Predlog

71. Glede na zgoraj navedene ugotovitve menim, da bi moralo Sodišče v odgovor na vprašanje, ki ga je postavilo Verwaltungsgerichtshof, odločiti tako:

Čeprav je nacionalno pravo države članice edino veljavno pravo za določitev imena enega od njenih državljanov, mora biti v skladu s pravom EU, kadar se to nacionalno pravo uporabi za spremembo ali popravek vpisa v rojstno matično knjigo, če se je zadevni državljan kot državljan Unije zanašal na ta vpis v okviru uresničevanja svoje pravice do prostega gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic.

Pravilo, ki ima v državi članici ustavni status na podlagi temeljnih razlogov javnega reda, kot so enakost med državljani in odprava privilegijev, načeloma lahko upraviči prepoved, da državljani pridobijo, posedujejo ali uporabljajo plemiške nazive ali status oziroma oznake, zaradi katerih bi drugi domnevali, da ima zadevna oseba tak visoki položaj, čeprav bi prepoved taki osebi kot državljanu Unije lahko povzročila neprijetnosti pri uresničevanju njene pravice do prostega gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic, če se spoštuje načelo sorazmernosti, zlasti pa, da:

(a) se prepoved ne nanaša na pridobitev, posedovanje ali uporabo imen, ki se običajno ne bi tako razlagala, in

(b) zadevna država članica ne nasprotuje temu, da je državljan lahko zakonito znan v drugih državah članicah pod drugim imenom, ki ne bi bilo dopustno v skladu z njenim pravom, in takemu državljanu pomaga pri premagovanju težav, ki lahko nastanejo zaradi takega odstopanja.

Države članice morajo tudi pri uporabi tega pravila glede spremembe ali popravka določenega vpisa v registrih spoštovati načelo sorazmernosti, v skladu s katerim morajo upoštevati dejavnike, kot so legitimna pričakovanja, ki jih lahko pri državljanih sproži ravnanje njihovih organov, dolžina obdobja, v katerem se je ime uporabljalo, ne da bi ti organi temu nasprotovali, ter osebni in poklicni interes državljana, da ohrani uporabo predhodno priznanega imena.

Če prepoved pridobitve, posedovanja ali uporabe imena v obliki, ki se razlikuje glede na spol zadevne osebe, ne temelji na temeljnem ustavnem načelu ali drugem razlogu javnega reda v zadevni državi članici, načeloma ne more upravičiti spremembe ali popravka vpisa v rojstno matično knjigo, če se je zadevni državljan kot državljan Unije zanašal na ta vpis v okviru uresničevanja svoje pravice do prostega gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic.